

De Verklaring van Istanbul over Orgaanhandel en Transplantatietoerisme (Editie 2018)

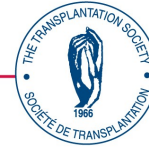
Preamble

Orgaantransplantatie, één van de grootste medische succesverhalen van de twintigste eeuw, heeft de levens van honderdduizenden patiënten wereldwijd verlengd en verbeterd. Ontelbare gebaren van generositeit vanwege orgaandonoren en hun families, samen met vele belangrijke wetenschappelijke en klinische doorbraken gerealiseerd door toegewijde gezondheidsprofessionals, hebben van transplantatie niet alleen een levensreddende therapie maar ook een symbool van menselijke solidariteit gemaakt. Deze realisaties worden echter besmeurd door vele voorbeelden van orgaanhandel, van mensenhandel voor orgaanwegname, en van patiënten die naar het buitenland reizen om organen te kopen van arme en kwetsbare mensen. In 2007 werd geschat dat tot 10% van de transplantaties wereldwijd met zulke praktijken gepaard ging [1].

Om het hoofd te bieden aan de dringende en toenemende problemen die door deze onethische praktijken worden gesteld, riepen de Transplantation Society (TTS) en de International Society of Nephrology (ISN) in april 2008 een Top Meeting bijeen in Istanbul. 151 deelnemers – vertegenwoordigers van wetenschappelijke en medische organisaties, overheidsofficials, sociale wetenschappers en ethici – bereikten eensgezindheid over de Verklaring van Istanbul [2], die nadien werd goedgekeurd door meer dan 135 nationale en internationale medische organisaties en overheidsinstanties betrokken bij orgaantransplantatie.

De Verklaring van Istanbul geeft uitdrukking aan de vastberadenheid van donatie- en transplantatieprofessionals en hun collega's in aanverwante domeinen dat de voordelen van transplantatie gemaximaliseerd moeten worden en eerlijk moeten worden gedeeld met personen in nood, zonder beroep te doen op onethische en exploitatieve praktijken die arme en machteloze personen over gans de wereld schade hebben berokkend. Het heeft als doel om ethische richtlijnen te voorzien voor professionals en beleidsmakers die dit doel delen. Op deze wijze is de Verklaring een aanvulling op de inspanningen van professionele organisaties, nationale gezondheidsinstanties en intergouvernementele organisaties zoals de Wereldgezondheidsorganisatie [3], de Verenigde Naties [4,5] en de Raad van Europa [6-8] om de ontwikkeling te ondersteunen van ethische programma's voor orgaandonatie en -transplantatie en om orgaanhandel en transplantatietoerisme tegen te gaan. Deze inspanningen hebben bijgedragen aan de aanzienlijke vooruitgang die sinds 2008 gemaakt is in landen over gans de wereld.

In 2010 creëerden TTS en ISN de Custodian Group voor de Verklaring van Istanbul (DICG) om de Verklaring te verspreiden en te reageren op nieuwe uitdagingen inzake orgaanhandel en transplantatietoerisme. Tussen februari en mei 2018 voerde de DICG een grootschalige consultatie uit, die openstond voor alle geïnteresseerden, om de Verklaring aan te passen in reactie op de klinische, juridische en sociale ontwikkelingen op het terrein. Tijdens het Internationale Congres van TTS in juli 2018 in Madrid werden de resultaten van dit consultatieproces voorgesteld, herzien en aangenomen zoals in dit document omschreven.

De Verklaring moet worden gelezen in haar geheel en elk principe moet worden toegepast in het licht van alle andere principes, die allen even belangrijk zijn. Het begeleidende commentaar-artikel verklaart de tekst van de Verklaring, werkt deze verder uit en suggereert strategies voor implementering.

Definities

De volgende termen hebben in de context van dit document een specifieke betekenis.

Orgaanhandel bestaat uit elk van de volgende handelingen:

- (a) het wegnemen van organen van levende of overleden donors zonder geldige toestemming of autorisatie of in ruil voor financieel gewin of vergelijkbaar voordeel voor de donor en/of een derde;
- (b) elk vervoer, behandeling, transplantatie of ander gebruik van zulke organen;
- (c) het aanbieden van elk onrechtmatig voordeel aan, of het vragen van hetzelfde door, een gezondheidsprofessional, overheidsofficial of werknemer van een entiteit uit de privésector om zulke wegneming of zulk gebruik te vergemakkelijken of uit te voeren;
- (d) het vragen of werven van donors of ontvangers, wanneer uitgevoerd voor financieel gewin of vergelijkbaar voordeel; of
- (e) de poging om één van deze handelingen te stellen of het helpen bij, of het vergemakkelijken van, de uitvoering ervan.¹

Mensenhandel voor orgaanwagneming is de werving, het vervoer, de overbrenging, de huisvesting of de opvang van personen, door dreiging met, of gebruik van, geweld of andere vormen van dwang, door ontvoering, fraude, misleiding of de misbruik van macht of van een kwetsbare positie of door het geven of ontvangen van betalingen of voordelen om de instemming van een persoon te verkrijgen die zeggenschap heeft over een andere persoon, met als doel het wegnemen van organen.²

In de context van deze Verklaring verwijst de term **inwoner** naar een persoon die leeft in een land, al dan niet als een burger; de term **niet-inwoner** verwijst naar alle personen die geen inwoners zijn, inbegrepen de personen die reizen naar, en dan tijdelijk verblijven in, een land met het oog op een transplantatie.

Reizen voor transplantatie is het verkeer van personen over jurisdictionele³ grenzen heen voor transplantatiedoeleinden. Reizen voor transplantatie wordt **transplantatietoerisme**, en dus onethisch, wanneer het mensenhandel voor orgaanwagneming of orgaanhandel behelst, of indien de middelen (organen, professionals en transplantatiecentra) die worden aangewend om

---

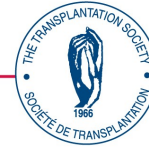
¹ Deze definitie is afgeleid van het *Verdrag tegen de Handel in Menselijke Organen* (2015) van de Raad van Europa.[8]

² Deze definitie is afgeleid van het *Aanvullend Protocol inzake de Preventie, Bestrijding en Bestrafing van Mensenhandel, in het bijzonder Vrouwenhandel en Kinderhandel, bij het Verdrag van de Verenigde Naties tegen Transnationale Georganiseerde Misdaad* (2000).[4] Het Protocol bepaalt dat 'toestemming' van een slachtoffer van mensenhandel irrelevant is wanneer een middel zoals uiteengezet in de definitie werd gebruikt.

³ In de context van deze Verklaring omvat de term jurisdictie niet alleen naties maar ook staten, provincies, andere formeel afgebakende gebieden in landen, en regionale of andere supranationale juridische entiteiten met de bevoegdheid om orgaanwagneming en -transplantatie te reguleren.

The **DECLARATION** of **ISTANBUL**
on **ORGAN TRAFFICKING** and **TRANSPLANT TOURISM**

transplantaties uit te voeren voor patiënten die geen inwoners zijn de mogelijkheid van het land ondermijnen om aan de eigen bevolking transplantatiediensten aan te bieden.

Zelfvoorziening in orgaandonatie en -transplantatie betekent tegemoet komen aan de transplantatienoden van een land door het gebruik van donatie- en transplantatiediensten aangeboden in het land en van organen gedoneerd door haar inwoners, of door het eerlijk delen van middelen met andere landen of jurisdicties.

Financiële neutraliteit in orgaandonatie betekent dat donoren en hun families financieel niet verliezen en niet winnen als gevolg van donatie.

Principes

1. Overheden moeten ethisch en klinisch verantwoorde programma's voor de voorkoming en behandeling van orgaanfalen ontwikkelen en implementeren, in overeenstemming met het voldoen aan de algemene gezondheidszorgnoden van hun bevolking.
2. De optimale zorg voor orgaandonoren en ontvangers moet een primair doel zijn van transplantatiebeleid en -programma's.
3. Orgaanhandel en mensenhandel voor orgaanwegname moeten worden verboden en strafbaar gesteld.
4. Orgaandonatie moet een financieel neutrale handeling zijn.
5. Elk land of jurisdictie moet wet- en regelgeving ontwikkelen en implementeren om de wegneming van organen van overleden en levende donoren en de transplantatiepraktijk te regelen, in overeenstemming met internationale standaarden.
6. Bevoegde autoriteiten in elke jurisdictie moeten toezien en zich verantwoorden voor orgaandonatie, -toewijzing en -transplantatie om standaardisering, traceerbaarheid, transparantie, kwaliteit, veiligheid, rechtvaardigheid en publiek vertrouwen te garanderen.
7. Alle inwoners van een land moeten eerlijke toegang krijgen tot donatie- en transplantatiediensten en tot organen weggenomen bij overleden donoren.
8. Organen voor transplantatie moeten eerlijk toegewezen worden in landen of jurisdicties, in overeenstemming met objectieve, niet-discriminerende, extern verantwoorde en transparante regels, op basis van klinische criteria en ethische normen.
9. Gezondheidsprofessionals en gezondheidszorginstellingen moeten hulp bieden bij het voorkomen en aanpakken van orgaanhandel, mensenhandel voor orgaanwegname en transplantatietoerisme.

The **DECLARATION** of **ISTANBUL**
on **ORGAN TRAFFICKING** and **TRANSPLANT TOURISM**

10. Overheden en gezondheidsprofessionals moeten strategieën implementeren om de inwoners van hun land af te raden en te verhinderen om tot transplantatietoerisme over te gaan.
11. Landen moeten ernaar streven om zelfvoorzienend te worden in orgaandonatie en -transplantatie.

REFERENTIES

1. Shimazono Y. 2007. The State of the International Organ Trade: a Provisional Picture Based on Integration of Available Information. *Bulletin of the World Health Organization*, 85(12):955-962.
2. Steering Committee of the Istanbul Summit. Organ trafficking and transplant tourism and commercialism: the Declaration of Istanbul. *The Lancet*. 2008 Jul 5;372(9632):5-6.
3. Sixty-Third World Health Assembly. *WHO Guiding Principles on Human Cell, Tissue and Organ Transplantation*, goedgekeurd in resolutie WHA63.22, 21 mei 2010, beschikbaar op <http://www.who.int/transplantation/en/>.
4. United Nations General Assembly. *Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, Supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime*, goedgekeurd in resolutie 55/25, 15 november 2000, beschikbaar op <http://www.unodc.org/documents/treaties/UNTOC/Publications/TOC%20Convention/TOCebook-e.pdf>.
5. United Nations General Assembly. *Strengthening and promoting effective measures and international cooperation on organ donation and transplantation to prevent and combat trafficking in persons for the purpose of organ removal and trafficking in human organs*, goedgekeurd in resolutie 71/33, 8 september 2017, beschikbaar op https://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/71/322.
6. Council of Europe. *Convention for the Protection of Human Rights and Dignity of the Human Being with regard to the Application of Biology and Medicine: Convention on Human Rights and Biomedicine* (ETS No. 164), Oviedo, 4 april 1997, beschikbaar op <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/164>.
7. Council of Europe. *Additional Protocol to the Convention on Human Rights and Biomedicine concerning Transplantation of Organs and Tissues of Human Origin* (ETS No. 186), Straatsburg, 1 mei 2006, beschikbaar op <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/186>.
8. Council of Europe. *Convention against Trafficking in Human Organs* (ETS No. 216), Santiago de Compostella, 25 maart 2015, beschikbaar op <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/216/>.